

150000 SLOV

texty odjinud

V/86/14

Československo: T. G. Masaryk a první republika (1)

Maďarsko: Maďarští komunisté (19), Hegedüs a Lukács (27, 37, 43), Maďarsko dnes a zítra (45, 60, 63, 66, 69, 71)

Polsko: Po normalizaci — režim (73), Adam Michnik (75, 85)

Jugoslávie: Hospodářská situace (88, 92, 95), Slovinsko (93), Perspektivy (99)

Sovětský svaz: SSSR a východní Evropa (107),

Gorbačovovi (108, 109)

Západní Evropa: Europesimisté (114), Finsko (121), Anglie (122), Holandsko (125)

Latinská Amerika: Chile (130)

Asie: Kambodža (138), Severní Korea (143, 149)

Náboženství: 20 let po 2. vatikánském koncilu (150, 153)

Kultura: Strukturalismus (155), Budapešťská sympozia II. (158, 159), Rozhovor s G. Grassem (178)

F. Gregory Campbell

Prázdný piedestal

V roce 1965 jsem se jednou v neděli večer vracel vlakem do Prahy z vikendu na venkově. Průvodčí, která přišla kontrolovat jízdenky, byla žena kolem padesátky. Všimla si, že jsem cizinec, a když obešla svůj úsek, vrátila se do mého kupé. Zatímco vlak kordcal krajinou, povídali jsme si, a když zjistila, že se zajímám o české dějiny, hovořila se stále větším záplem. Náhle otevřela medailónek, který měla na krku, ukázala mi obrázek Tomáše G. Masaryka, který v něm nosila, a řekla: „To byl státník!“

V roce 1968, když cenzura na krátkou dobu přestala působit, objevily se v pražských ulicích zčistajasna Masarykovy portréty, které se prodávaly v novinových stáncích. Příslušníci generace, která se narodila po zániku první republiky, horlivě ty obrázky vykupovali, třebaže se ve škole dověděli jen velmi málo o člověku i o jeho době. Brzy nato obnovená cenzura znovu zakázala veřejně vystavovat Masarykovu tvář, avšak Masarykovy portréty visely i nadále v pokojích a bytech po celé zemi po celá ta dlouhá léta, která uplynula od krátkého pražského jara.

Lidový zájem o dějiny si žádá spíš hrdinské osobnosti než abstrakce. Vytváření dějinných symbolů musí začít individualitami z masa a kostí, ať už má pozdější tvorba mýtů sebevážnější následky. Je přinejmenším, že dnešní Češi bez zájmu přecházejí ve-

řejně činitele z posledních víc než padesáti let a upínají se k Masarykově. Ten dnes žije jako symbol údajně šťastnějšího období jejich národních dějin. Masarykův kult je kultem první republiky. Původní československý stát byl jeho dilem. Existoval pouhých dvacet let, mezi roky 1918 a 1938, a vzpomínky pamětníků na něj už blednou. V tom, jak na něj pohlížejí generace mladší, se zrcadlí, co si myslí o době, kterou prožívají samy. Hrdinové personifikují hodnoty a sympatie těch, kdo je heroizují. Co tedy přitahuje dnes lidi k Masarykově a jeho republice? Nemůže být pochyb — a proto nepřekvapí — že úhelným kamenem masarykovské legendy je národní nezávislost. Češi se prakticky nemohou odvolat na žádné údobí svých dějin, kdy by byli nepodléhali žádné cizí nadvládě. Skutečnost, že jejich bádaní jde zpátky až k husitům v patnáctém století či k císaři Karlu IV. ve století čtrnáctém — anebo dokonce k čemusi, co se nazývalo „Velkomoravskou říší“ v raném středověku — svědčí o nedostatku úspěšných politických hrdinů. Avšak v krátkém mezidobí dvacátých a třicátých let existovala pro tento národ skutečná svoboda.

Nezávislost byla velmi cenná, šlo však o víc. Tehdy jako nyní si většina Čechů Masarykovy republiky vysoce cenila pro její úsilí o politickou a sociální spravedlnost. Ustava, pro kterou byla vzorem konstituce třetí francouzské republiky, nastolila parlamentní demokracii s poměrným zastoupením, která umožňovala i politické vyjádření národnostních, i těch nejméně početných. Mezi opatření